

Öppna lärresurser - en kartläggning och analys

—Mötesplats OER, 25 november 2022

KB:s uppdrag om öppna lärresurser

- Uppdrag om **öppna lärresurser** samt **allmänhetens delaktighet i forskningsprocessen** sedan oktober 2021
- **Kartlägga och analysera användandet** av dels öppna lärresurser, dels allmänhetens delaktighet i forskningsprocessen
- Inriktning på det allmänna **biblioteksväsendet**
- **Inhämta synpunkter** från Statens skolverk, universitet och högskolor, Riksantikvarieämbetet, Universitetskanslersämbetet, Vetenskapsrådet samt andra berörda myndigheter och organisationer, ta till vara erfarenheter inom Digisam.
- Redovisning 20 oktober 2022 resp. 23 januari 2023
- Nyhet på **kb.se** 20/10:
[Öppna lärresurser har en outnyttjad potential](#)

Varför detta uppdrag?

- Det **saknas en samlad överblick** och lägesanalys av användandet.
- **Digitalt baserat utbildningsutbud** behövs för att lärosätena ska kunna möta samhällets ökande behov av kompetensförsörjning och **livslångt lärande**.
- Öppna lärresurser kan **bidra till att FN:s globala hållbarhetsmål uppfylls**, särskilt mål fyra: säkerställa en inkluderande och jämlik utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla.

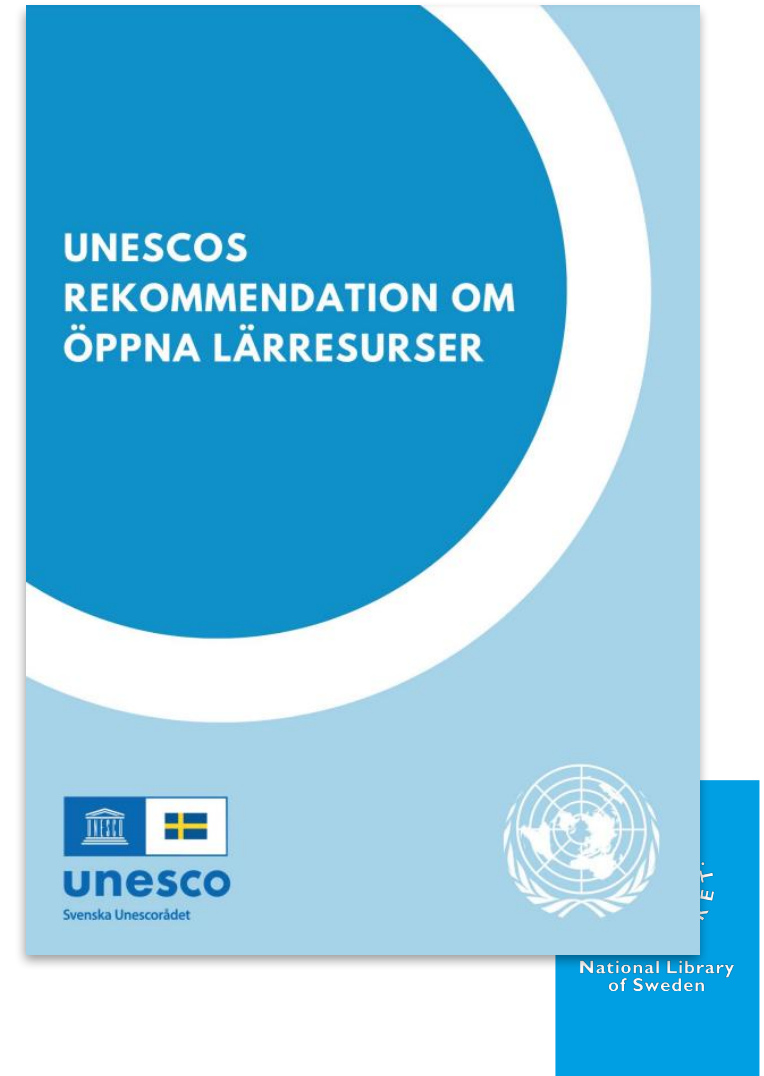
Varför bibliotek?

- Lång erfarenhet av att främja omställningen till öppen vetenskap – stor betydelse för att tillhandahålla **stöd och service på i synnerhet svenska lärosäten**
- Enligt **2§ bibliotekslagen** ska bibliotek verka för det demokratiska samhällets utveckling genom kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning
- KB har ett **samverkansuppdrag för hela det allmänna biblioteksväsendet** och konkreta samarbeten med olika typer av bibliotek

Pragmatiska avgränsningar

- Utgått ifrån **definitionen i Unescos rekommendation** – avgiftsfria och upphovsrättsligt fria eller öppet licensierade
- Vi har kartlagt användningen av **digitala** öppna lärresurser
- Generös tolkning av **resurser**, dvs innehåll i många digitala format, läromedel, kurser, verktyg, etc.
- Det allmänna biblioteksväsendet, men i huvudsak **lärosätesbibliotek, folkbibliotek och skolbibliotek**
- Främst fokus på det **formella utbildningssammanhanget**
- **Tillgång/tillgänglighet** = beständig åtkomst över tid via internet
- **Enkäter har begränsningar**, men försökt att komplettera med andra metoder

Tillvägagångssätt

- Enkät till **programansvariga för utbildningsprogram** som leder till yrkesexamina. Uppföljning av studie om bl.a. OER gjord 2019, *Uppkopplad utbildning*; kompletterat med frågor om bl.a. bibliotekens roll
- Enkät till **U&H-bibliotek**, samarbete med arbetsgrupp under Expertgruppen för lärosätesbiblioteken
- Dialoger med **skolbibliotek, regionbibliotek/folkbibliotek och andra identifierade organisationer** (Skolverket, Digisam, UKÄ, Sveriges förenade studentkårer, m.fl.)
- Intervjuer med **sakkunniga inom öppna lärresurser** – historisk utveckling och internationell utblick
- Rundabordssamtal med aktörer, myndigheter och organisationer
- Tagit del av tidigare rapporter och underlag från olika projekt de senaste ca 20 åren

Resonemang utifrån frågor

Utifrån ett antal frågor förs ett resonemang baserat på det underlag vi samlat in:

- Vad skulle kunna vinnas på ökad användning av öppna lärresurser?
- Varför har utvecklingen gått så långsamt i Sverige?
- Är kvalitet ett problem för öppna lärresurser?
- Vilken roll kan det allmänna biblioteksväsendet ha?

Några slutsatser (1/2)

- **I en internationell jämförelse så är öppna lärresurser en mindre prioriterad fråga i Sverige.** Det märks i en avsaknad av målsättningar, riktlinjer, policyer och strategier även om det finns undantag vid enskilda lärosäten eller andra organisationer.

Det finns inte heller någon utpekad myndighet med ansvar att främja, följa upp och samordna arbetet och inte heller något beständigt samarbete mellan organisationer och intressenter.

- Användningen av öppna lärresurser på många utbildningsprogram vid universitet och högskolor har ökat något de senaste åren, men användning sker endast i begränsad utsträckning. **Kunskap om vad öppna lärresurser är och hur de kan användas liksom bristande kännedom om de möjligheter som finns saknas ofta.**

Några slutsatser (2/2)

- Det allmänna biblioteksväsendet är **en stabil samhällsinfrastruktur för att öppna lärresurser ska kunna hittas och användas**. Folkbibliotek och skolbibliotek kan fungera som ett gränssnitt mellan utbildningsutförare och allmänheten.

Lärosätesbiblioteken har en viktig roll att spela [men] arbetet kan i högre grad samordnas nationellt för att öka samutnyttjandet av resurser.

- **Den tekniska infrastrukturen** i form av lärplattformar, repositorer eller tjänster för spridning av bland annat inspelade föreläsningar **finns i hög grad på plats**. För att öppna lärresurser ska bli lättare att distribuera och hittas av både lärare och lärande personer behöver dock ett mer systematiskt arbete med bland annat metadata, rättigheter och användning av öppna licenser komma på plats.

Några rekommendationer

- För att öppna lärresurser ska bli mer känt och för att få en mer gynnsam utveckling **bör en eller flera myndigheter eller organisationer få i uppdrag att i samarbete skapa en hållbar struktur för samordning av utvecklingen.**
- Incitamenten för att skapa, använda och återanvända öppna lärresurser är svaga. **Utveckling av öppna lärresurser liksom andra praktiker och aktiviteter inom öppen vetenskap bör därför erkännas och inkluderas i meritvärdering.**
- Upphovsrätt och licenser för (åter-)användning är en viktig förutsättning för användningen av öppna lärresurser. Kunskapen på området är dock begränsad hos skapare och användare av lärresurser. **Att det i högre grad genomförs utbildningsinsatser för producenter och konsumenter om upphovsrätt och vad öppna licenser innebär är önskvärt.**

Nationella riktlinjer för öppen vetenskap

- Nytt regeringsuppdrag till KB sedan i juni 2022
- *"Kungl. biblioteket ska ta fram nationella riktlinjer för öppen vetenskap. I uppdraget ingår att, ur ett helhetsperspektiv för öppen vetenskap, identifiera gemensamma mål och prioriteringar, kartlägga rollfördelning och ansvarsområden samt definiera behov av stöd och vägledning."*
- Uppdraget ska redovisas **15 september 2023**
- KB ska **inhämta kunskap och underlag från Vetenskapsrådet (VR)** samt kunskap och erfarenheter från **universitet och högskolor** och **andra berörda** myndigheter och organisationer
- VR har fått i uppdrag att bistå KB i arbetet
- Ett förslag i KB:s redovisning i mars 2022 till regeringen

Nästa steg för KB

- Arbete pågår med regeringsuppdrag att ta fram nationella riktlinjer för öppen vetenskap i linje med Unescos rekommendation, men också nationella förutsättningar och målsättningar och EU-riktlinjer
- Referensgrupp för uppdraget bildad, med representation från myndigheter och organisationer, liksom ett antal forskare med sakkunskap om olika delar inom öppen vetenskap
- Redovisning av uppdrag om allmänhetens delaktighet i forskningsprocessen i januari 2023
- Deltar vid SVERD/UHR-webbinarium om "Ett hållbart ekosystem för implementering av UNESCO:s OER rekommendation" 29/11
- Deltar vid sakråd på utbildningsdepartementet gällande implementeringen av Unescos rekommendation om öppna lärresurser